

Chulalongkorn Medical Journal

Volume 4
Issue 1 March 1957

Article 3

3-1-1957

งูพิษในประเทศไทย และการรักษา

หลวงอินทรีย์อายุรเวช n/a

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal>

Part of the [Medicine and Health Sciences Commons](#)

Recommended Citation

n/a, หลวงอินทรีย์อายุรเวช (1957) "งูพิษในประเทศไทย และการรักษา," *Chulalongkorn Medical Journal*: Vol. 4: Iss. 1, Article 3.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal/vol4/iss1/3>

This Other is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn Medical Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

* ภูมิในประเทศไทย และ การรักษา

** หลุมอินทรีอายุรเวช

การที่เขาเรื่องงมมาบรรยายให้ฟังในวงนั้นก็โดยที่มความประสงค์แต่เพียงว่า เพื่อแนะนำและชี้แจงให้บรรดานายแพทย์ทั้งหลาย ได้ทราบวิธีรักษาโรค และรู้จักตัว ได้เห็นตัวจริง ทั้งทมิฬร้ายแรง พิษอ่อน และไม่มีพิษเท่าทมิฬหรือหามาได้มาแสดงให้ดู เพื่อเป็นการช่วยรักษาผู้ที่ถูกกัดได้ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อการรักษา อันจะเป็นผลให้ผู้ที่ถูกกัดได้รีบการปลดปล่อยขืน ถึงหากว่าจำนวนผู้ถูก กัดแล้ว ตายเป็น จำนวนน้อย กว่าโรคร้ายอื่น ๆ กัด ถ้าหากเราจะมีเข็มในการรักษาให้ขยงขืนแล้ว จำนวนคนตายด้วยถูกกัดก็จะลดน้อยลงได้อีก ถ้าจะตายก็ขอให้เขียนรายที่จำเป็นจริง ๆ

โดยเหตุที่ในภาคกลางของประเทศเรามีสกชุกชุมมาก สำหรับในภาคอื่น ๆ ก็มีเหมือนกัน แต่ไม่ชุกชุมเหมือนภาคกลาง ในภาคอื่นบางภาคมีบางชนิดชุกชุมกว่าภาคกลางก็มีเหมือนกัน เช่นงูกระจับ และงูจงอาง มีชุกชุมมากทางภาคใต้ แต่ในประเทศไทยนั้น ใช้ว่าจะไม่มีพิษกัดแล้วตายไปทุกชนิดก็หาไม่

ชนิดที่ไม่มีพิษก็มีเหมือนกัน ทั้งนี้เมื่อแพทย์เราทุก ๆ คน ได้รู้จักแน่นอนแล้ว เมื่อมีคนถูกกัดมาให้ทำการรักษา ถ้าเบงที่ไม่มีพิษแล้วก็ไม่จำเป็นจะต้องฉีดเซรัมแก้พิษรักษาให้สิ้นเปลืองเซรัมไปโดยใช้เหตุ ทั้งจะได้ไม่ดังเดใจที่จะฉีดเซรัมรักษาให้หรือไม่ ในรายที่ถูกกัดได้คงทกคิดว่าเบงที่ไม่มีพิษ ถ้าหากเบงมีพิษ ก็จะได้ ประโยชน์ในการรักษาโดยใช้เซรัมแก้พิษ โดยเฉพาะของงูนั้น ๆ ฉีดรักษา แต่คนถูกกัดโดยมากไม่เห็นตัวที่ถูกกัดโดยผู้ถูกกัดมักจะถูกกัดในเวลาดากลางคืน แต่กพอมันทางที่จะดำเนินชีวิตได้ว่าเป็นงูชนิดใด มีพิษหรือไม่ โดย

1. คำบดที่ถูกกัด ซึ่งพอจะสอบถามได้ว่าเป็นคำบดที่มีชนิดใดชุกชุม และพบบ่อย ๆ
2. รอยที่ถูกกัด มีลักษณะเป็นอย่างไร ซึ่งพอจะรู้ได้ว่าเบงมีพิษหรือไม่ ถ้าเบงมีพิษจะมีรอยเขียว ๒ รอย เป็นรูปดั่งงูไป มีโลหิตไหลออกมาเล็กน้อย แต่ถ้าเบงไม่มีพิษที่ ๆ ถูกกัดนั้น จะเป็นแต่เพียงมีรอยขีด ๆ มีโลหิตไหลซึม ๆ เท่านั้น เพราะงูไม่มีพิษนั้น

* บรรยายในที่ประชุมแพทย์ภาคกลาง บางแสน ปี พ.ศ. 2499

** นายแพทย์ประจำสถานเสาวภา สภากาชาดไทย

แต่ฟันไม่เขี้ยว ทงนเวณงตายต่อ และงตาย
ดำ โดยงทง 2 น มเขี้ยวเหมือนกัน แต่ไม่
มีต่อมพิษ

3. อาการ ผู้ถูกงกัดจะมีอาการให้เห็น
ได้ว่า มีอาการปรากฏอย่างใดบ้าง เช่นมี
อาการทางประสาท หรือโลหิตซึ่งพอจะสันนิษ-
ฐานได้ว่าเป็นงจำพวกใด ซึ่งแต่จะงจะปรากฏ
อาการ ดังจะได้บรรยายให้ทราบต่อไป

1. งูเห่า Cobra (Naja Tripudians)

งูเห่าเป็นงูที่มีชุกชุมมากในภาคกลาง ตาม
จังหวัดดังต่อไปนี้

1. จังหวัดพระนคร 2. ชนบุรี 3. สมุทร
ปราการ 4. พระนครศรีอยุธยา 5. อ่างทอง
6. ตพบุรี 7. สระบุรี 8. ฉะเชิงเทรา
9. นนทบุรี 10. ปทุมธานี 11. สิงห์บุรี
12. ชัยนาท 13. สุพรรณบุรี 14. สมุทร
สาคร 15. สมุทรสงคราม 16. ราชบุรี
17. นครปฐม 18. กาญจนบุรี 19. นคร
สวรรค์ 20. พิจิตร 21. อุทัยธานี 22. เพชร
บุรี 23. นครนายก 24. ปราจีนบุรี 25. พิษณุ
โลก 26. เพชรบูรณ์

อาการเมื่อถูกงูเห่ากัด พิษของงูเห่า
เป็นพิษปรากฏทางประสาท ตรงที่ถูกกัดจะมี
อาการปวดบวมมาก อ้าปากไม่ชน ซากรไรกร

แข็ง ฟัดไม่ชัด ตามมืด ตมตาไม่ชน
บางรายมีรอยแดงเป็นเส้นตรง แต่แผลถูกกัด
จนถึง ต่อมน้ำเหลือง เกี่ยวกับ บริเวณที่ถูกกัด
แน่นหน้าอก หายใจอ่อน ขี้พจอ่อน สดบ
ไม่รู้สึกตัว และถ้าไม่ได้รับการรักษาหนักถึง
แก่กรรมโดยหายใจหยุด (Respiratory failure)
บางคนมีอาการหือเลือดเป็นแห่ง ๆ ตามผิวหนัง
ภายหลังที่ถูกกัดแล้ว 2-5 วัน

2. งูจงอาง King Cobra (Naja Bangarus or Hamadryad)

งูจงอางมีชุกชุมในภาคใต้ และภาคกลาง
ในจังหวัดดังต่อไปนี้

1. นครศรีธรรมราช 2. สมุทรปราการ
3. สมุทรสาคร 4. ชนบุรี 5. ชตบุรี
6. นครปฐม 7. ตพบุรี 8. สระบุรี
9. ระยอง 10. ตรัง 11. พัทลุง 12. เพชร
บูรณ์ 13. นครราชสีมา 14. ประจวบ
คีรีขันธ์

อาการของงูจงอางกัด มีอาการเช่น
เดียวกับอาการของงูเห่า แต่รุนแรงกว่า
เพราะจำนวนพิษเข้าไปมากกว่า

3. งูแมวเซา Russell Viper

งูแมวเซามีชุกชุมในภาคกลาง ในจังหวัด
ดังต่อไปนี้

1. สุ่มทวปรากฏ 2. ตพบรี 3. สระบุรี
4. พระนครศรีอยุธยา 5. ชนบุรี 6. อ่างทอง

อาการเมื่อถูกงูแมวเซากัด พิษของงูแมวเซาเป็นพิษที่ปรากฏทางโลหิต ตรงถูกกัดปวดบวมมาก มีโลหิตไหลออกตามเยื่ออ่อน เช่นตามไรฟัน ในปาก จมูก ตาได้ และในปลัดสำมะ อูจจาระ และได้ผิวหนังอักเสบร้อน ตามตัวทั่วไปเมื่อจับหรือถูกต้องรู้สึกเจ็บ หัวใจอ่อน ความดันโลหิตต่ำลง และตายโดยหัวใจหยุด (Circulatory failure)

4. งูสามเหลี่ยม Banded Krait

งูสามเหลี่ยม เป็นงูที่มีพิษรุนแรงในภาคกลาง ในจังหวัดดังต่อไปนี้

1. พระนคร 2. ชนบุรี 3. สุ่มทวปรากฏ
4. พระนครศรีอยุธยา 5. อ่างทอง
6. สระบุรี 7. ตพบรี 8. นนทบุรี
9. นครปฐม

อาการเมื่อถูกงูสามเหลี่ยมกัด งูสามเหลี่ยมเป็นงูที่มีพิษปรากฏทั้งทางประสาทและโลหิต จึงมีอาการอย่างเดียวกันกับงูเห่าและงูแมวเซารวมกัน แต่อาการปรากฏช้ากว่างูเห่า และเมื่อปรากฏอาการแล้ว มีอาการร้ายแรงกว่างูเห่า ส่วนอาการปรากฏทางโลหิตนั้นน้อยกว่างูแมวเซา เพราะมีพิษทำลายโลหิต

เป็นส่วนน้อย และมีอาการอาเจียนออกมาเป็นโลหิตสด ๆ ด้วย

5. งูทะเล Sea Snake

งูทะเลเป็นงูที่มีอยู่ในอ่าวไทยทั่ว ๆ ไป มีอยู่ 4 ชนิด ที่มีพิษ คือ

1. งูชายธง 2. งูคออ่อน 3. งูชายริ้ว
4. งูแถมวัง และมีอยู่ตามจังหวัดชายทะเลดังต่อไปนี้

1. สุ่มทวปรากฏ 2. สุ่มทวสาคร 3. สุ่มทวสังคราม
4. ชตบุรี 5. ระยอง 6. จันทบุรี
7. ตราด 8. เพชรบุรี 9. ประจวบคีรีขันธ์
10. ชุมพร 11. ระนอง 12. สุราษฎร์ธานี
13. นครศรีธรรมราช 14. พังงา 15. กระบี่
16. ตรัง 17. ภูเก็ต 18. พัทลุง 19. สงขลา
20. สตูล 21. ปัตตานี 22. นราธิวาส

อาการเมื่อถูกงูทะเลกัด งูทะเลเป็นงูที่มีพิษปรากฏทางประสาทและโลหิต จึงมีอาการทั้งงูเห่าและงูแมวเซา รวมกัน แต่มีอาการร้ายแรงมาก ตรงรอยถูกกัดมีปวดบวมเพียงเล็กน้อยรอยแผลที่ถูกกัดแทบมองไม่เห็น เมื่อยตามแขนขาและตามตัวทั่ว ๆ ไป ค่อยไปเจ็บตามตัวจะถูกหรือจับต้องตามตัวรู้สึกเจ็บมาก ต้องนอนนิ่ง กระตุกกระติกไม่ได้ มีโลหิตไหล

ออกทางบาดแผล แขนขาไม่มีแรง ชีพจรอ่อน
หายใจไม่สะดวก ตาฟาง

6. งูทะเล Anchistodon Rhodostoma

งูทะเลมีชุกชุมตามจังหวัดริมทะเล ดังต่อไปนี้

1. ประจวบคีรีขันธ์
2. ชุมพร
3. สุราษฎร์ธานี
4. กระบี่
5. นราธิวาส
6. ชลบุรี
7. จันทบุรี
8. ตราด
9. ระยอง
10. ระนอง
11. นครศรีธรรมราช
12. พังงา
13. ตรัง
14. สตูล
15. สงขลา
16. พัทลุง
17. บุคคานัน
18. ยะลา

อาการเมื่อถูกงูทะเลกัด งูทะเลเป็น
งูปรากฏอาการทางโลหิต บริเวณที่ถูกกัดปวด
บวมมาก ต่อมาเป็นรอยฟองน้ำเลือด ชีพจร
อ่อน แขน หายใจไม่ออก โลหิตออกตาม
ผิวหนังและบาดแผล ต่อไปตามตัวมีรอย
ห้อเลือด และตรงที่ถูกกัดกลายเป็นแผลเนือตาย
(Gangrene) แล้วย่อยๆ เบื่อหน่ายหลุดไปเรื่อยๆ

7. งูเขียวหางไหม้ Green Pit Viper

งูเขียวหางไหม้มีชุกชุมทั่วๆ ไป แต่มี
ชุกชุมมากในจังหวัดดังต่อไปนี้

1. พระนคร
2. ชนบุรี
3. ชลบุรี
4. นครปฐม
5. สุราษฎร์
6. ตพบุรี

อาการเมื่อถูกงูเขียวหางไหม้กัด

ตรง
รอยถูกกัดปวดแสบบวมมาก และต่อมามี
รอยฟองน้ำเลือดตรงแผลที่ถูกกัด ตามผิวหนัง
มีรอยห้อเลือดเป็นแผ่นๆ ตามแขนและขาถูก
กัด ถ้าถูกกัดตามปลายนิ้วมือ นิ้วเท้า อาจ
เป็นแผลเนือตาย Gangrene ได้ บางรายมีโลหิต
ออกตามผิวหนังและนัยน์ตา อาเจียนเป็นโลหิต
มีโลหิตออกทางทวารหนัก ถ้าเป็นเด็กถูกกัด
อาจจะตายได้

อาการต่างๆ ของงูพิษตามที่ได้อธิบาย
มาแล้วนั้น เป็นอาการของงูแต่ละเฉพาะชนิด
ไม่จำเป็นจะต้องมีอาการครบทุกอย่าง เป็น
อาการที่ได้พบทั่วๆ ไป

การรักษา

ในการรักษาผู้ที่ถูกกัด จะรักษาให้
หายได้ง่าย หรือตายนั้น มีหลักควรจะต้องสังเกต
ไว้ดังต่อไปนี้

1. เวลา หมายถึงว่าตั้งแต่ถูกกัด ถ้า
ได้รับการรักษาเสียได้โดยเร็วก็มีหวังหายได้ทุก
รายเว้นแต่จะถูกกัดเข้าเส้นโลหิตโดยตรงเท่านั้น

2. การปฏิบัติ ก่อนมาถึงที่ทำการ
รักษา หมายถึงว่าได้ทำการปฐมพยาบาลมา
แล้วดีหรือไม่ เช่นรัดเหนือแผลที่ถูกกัดมา

แน่นหรือไม่ เมื่อถูกกัดแล้วดมดูว่ามีกลิ่นหรือ
 เบตา ในเรื่องตีมนี่สำคัญมาก เพราะคน
 โดยมากเมื่อถูกงูกัดแล้วมักจะรีบวิ่ง
 ปรุชานต์มกับดูรายที่อยู่ ๆ ไป ดูรายเมื่อตี
 เขาไปแล้ว ก็จะทำให้หัวใจเต้นแรง ทำให้พิษ
 งูที่ถูกกัดวิ่งเข้าเส้นเข้าต่อเยื่อเช่นสมอง และ
 หัวใจ เป็นต้น ให้เร็วยิ่งขึ้น

3. จำนวนพิษงู หมายถึงจำนวนพิษงู
 ที่กัดเข้ารูร่างกายน้อยหรือมาก ถ้ามากก็มี
 อันตรายมาก ถ้าน้อยก็มีอันตรายน้อย เช่น
 กอนทงูจะกัด งูนั้นได้กัดกินอาหารเสียก่อน ผู้
 ถูกกัดก็ได้รับพิษน้อย แต่ถ้างูไม่ได้กัดกิน
 อาหารเสียก่อนแล้วกัด ผู้ถูกกัดก็ได้รับพิษมาก
 และถูกเข้าเป็นเหตุให้งูมีพิษมากขึ้นได้เหมือนกัน
 เช่น ถูกกัดเข้ารูงูมีความสัมพันธ์กันมาก

4. บุคคลที่ถูกกัด หมายถึงว่าบางคน
 มีการต่อต้านพิษงูอยู่บ้าง บางคนไม่มีเลย คนที่
 ไม่มีมีการต่อต้านพิษงูก็ยอม มีอาการมาก เป็น
 ธรรมดา และสำหรับเด็กด้วยแล้วการต่อต้านพิษ
 งูไม่มีเลย

5. แพ้เซรุ่มหรือไม่ หมายถึงว่าการ
 รักษาทางจิตจำเป็นต้องฉีดเซรุ่มรักษา ถ้าคน
 ถูกกัดแพ้เซรุ่มเสียแล้ว การรักษาก็ยากมาก

เพราะ ต้อง ระวัง ใน การ ฉีด เซรุ่ม รักษา โดยการ
 ใช้ยาแก้ในการแพ้เซรุ่มควมไปด้วย จึงทำให้
 การรักษาไม่ได้ผลดีเท่ารายที่ไม่แพ้เซรุ่ม (ใน
 การแพ้เซรุ่มจะมีอาการ คลื่นเหียน อาเจียน
 ชีพจรอ่อน เหนื่อยซึมตามผิวหนัง ปวดศีรษะ
 วิงเวียน หนาวสั่น แพทย์ผู้ทำการรักษาถ้าไม่
 สังเกตอาการของคนเจ็บที่แพ้เซรุ่มแล้ว และ
 ฉีดเซรุ่มซ้ำๆ เข้าไปคนเจ็บอาจตายได้ โดย
 การแพ้เซรุ่ม ไม่ใช่ตายด้วยพิษงูที่กัด)

นายแพทย์และคนทั่วๆ ไป ทราบและ
 เข้าใจกันดีแล้วว่า ในการรักษาพิษงูนั้น ต้อง
 ใช้เซรุ่มแก้พิษงูฉีดรักษา ซึ่งยอมรับกันดีแล้วว่า
 เป็นวิธีที่ดีที่สุดและแน่นอนที่สุด เพราะในเซรุ่ม
 แก้พิษงูมีสิ่ง ต่ำสำหรับฆ่าพิษงู (Antivenene)
 โดยเฉพาะอยู่แต่จะจะได้ผลดีถึงความมุ่งหมาย
 หรือไม่นั้นต้อง ประกอบด้วย หัวข้อ 5 ประการ
 ดังกล่าวมาแล้ว นอกนั้นก็ใช้ยาช่วยตามอาการ
 ที่เกิดขึ้น เช่น หัวใจอ่อน ก็ฉีดยาบำรุงหัวใจ
 ในบางรายที่มี อาการหนักมาก ควร ใช้ยาแก้
 ฉีดเข้าช่วยด้วยจะทำให้การรักษาได้ผลดียิ่งขึ้น
 และในบางรายที่มีอาการโหดโหดออกมาก เช่น
 ทะเดกิด เป็นต้น ถ้าให้โหดช่วยด้วยจะทำให้
 คนเจ็บหายได้ทุกราย นอกจากที่มีอาการหนัก
 มากและมาช้า ซึ่งมาถึงยังไม่ได้ทำการรักษา
 ได้เต็มทุกตายเสียแล้ว สำหรับอาการปวดนั้น

ถ้าคนเจ็บมีอาการปวดมากควรใช้ Novocain
 ฉีดบริเวณที่ปวดเพื่อระงับความปวด และ
 อาการบวมให้ใช้ความร้อนประคบ ถ้าเป็น
 แผลหรือซากให้ใช้น้ำร้อนพอทนได้วันละหลาย
 ครั้ง อาการบวมจะยุบหายเร็วเข้ามาก นอก
 จากนั้นในการฉีดเซรุ่มรักษา ขอแนะนำ
 แพทย์ผู้รักษาทุก ๆ คนเข้าใจเสียด้วยว่าการ
 รักษาในชนคนนั้น ถ้าผู้ตกดินเป็นงูพิษร้าย
 แรงมาก เช่นงูเห่า จะมีอาการหนักเบาอย่างไร
 ในเวลานั้น ขอให้ฉีดเซรุ่มในครั้งแรกให้เป็น
 จำนวนมากไว้ก่อน จำนวนที่ฉีดในชนคนนั้นไม่
 ควรต่ำกว่า 100 ซม.³ อย่าได้ฉีดเซรุ่มเป็น
 จำนวนครั้งละน้อย ๆ แลดูอาการต่อไป เมื่อ
 เห็นอาการไม่ดีขึ้นจึงฉีดเพิ่ม ซนอีกเรื่อย ๆ เช่น
 ได้ผลไม่ตกเท่ากับฉีดในครั้งแรกเป็นจำนวนมาก ๆ
 ในการรักษาพิษกิ้งก่า ถ้าคนเจ็บมีอาการ

หนักมาก จะต้องฉีดเซรุ่มให้ติดต่อกันไป
 เรื่อย ๆ จนกว่าอาการจะทุเลาหรือหาย บาง
 รายเคยใช้เซรุ่มเป็นจำนวนมากถึง 600 ซม.³
 ก็เคยมี แต่ถ้าเป็นงูกระปอกให้ใช้เซรุ่มแก้พิษ
 งูกระปะ โดยเฉพาะฉีดรักษา จะได้ผลดีและเน
 นอน ถ้าไม่มีเซรุ่มแก้พิษงูกระปะก็ควรใช้เซรุ่ม
 แก้พิษโลหิตแทน แต่จะต้องใช้เป็นจำนวนมาก
 5-10 เท่า ของเซรุ่มแก้พิษงูกระปะ และเซรุ่ม
 แก้พิษงูกระปะ ถ้านำไปฉีดแก่ผู้ถูกงูเขี้ยวทาง
 ใหม่ กัด แล้ว จะได้ผลดีมากกว่า เซรุ่มแก้พิษ
 โลหิต

(ในเรื่องการรักษาพิษกิ้งก่า ข้าพเจ้า
 ได้เคยเขียนไว้ใน จดหมายเหตุ ทาง แพทย์ ของ
 แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย เล่ม 37 ตอน 4
 กรกฎาคม 2497 ไว้ครั้งหนึ่งแล้ว)